

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ІНСТИТУТУ СМЕРТНОЇ КАРИ В УКРАЇНІ

Written by ПАПІЖ ВІКТОРІЯ ВОЛОДИМИРІВНА, студентка II курсу юридичного факультету ЗУНУ (м. Тернопіль)

Tuesday, 23 November 2021 22:39

Актуальність проблеми дослідження. Вже протягом тривалого періоду часу тема смертної кари є досить актуальною та дискусійною стосовно правильності та гуманності і має безліч аспектів не тільки юридичних але й соціальних, релігійних, політичних, економічних та багато інших. Оскільки, право на життя в умовах сьогодення є невід'ємним правом кожної людини, зокрема зважаючи на те, що в процесі світової гуманізації людина, її життя, неповторність та її унікальність виступають на перший план і визначаються основною цінністю в суспільстві.

Рівень розробки теми.

Великий внесок щодо дослідження смертної кари також зробили і українські криміналісти та науковці: Бойко В., Іващенко О., Мельничук В. та багато інших. Серед зарубіжних вчених: К. Міхара, Р. Худ, К. Філд.

Мета дослідження:

історико-правовий аналіз аспектів смертної кари, науково спрогнозувати можливість відновлення смертної кари в Україні в сучасних умовах, а також навести та обґрунтувати можливі аргументи «за» і «проти» щодо впровадження смертної кари.

Завдання дослідження:

проаналізувати історико-правові аспекти проблеми інституту смертної кари в Україні.

Об'єкт дослідження:

зародження і розвиток інституту смертної кари в Українській державі.

Предмет дослідження:

зародження та викорінення проблеми смертної кари в Україні.

Роль життя людини, як основної цінності в суспільстві зростає впродовж усього розвитку держави та суспільства в цілому, оскільки воно є необхідною умовою інших прав та свобод. Відповідно до цього, життя людини в суспільстві та державі займає центральне місце та є основною проблемою існування права та самої держави загалом. І з цих позицій лунає дедалі більше голосів і за, і проти смертної кари.

Смертна кара з точки зору противників проти неї суперечить Основному закону, тобто Конституції. Адже встановлюючи на своїй території смертну кару, держава не тільки відбирає життя у людини, вона при цьому вона заперечує честь та гідність, соціальну цінність людської істоти як мети існування держави та суспільства. [3, с. 203].

Ще у далекому минулому Україна, була однією з тих країн які практикувала смертну кару. До хрещення Київської Русі та запровадження християнства, смертна кара в законодавстві як вид покарання практично не використовувалась. Виходячи з цього багато дослідників датують 996 рік, як рік найпершої та найдавнішої згадки про смертну кару. В Уставі Ярослава Мудрого 1016 року кровна помста взагалі була санкціонована у систему звичаєвого права, як спроба примирити старі звичаї з ранньофеодальним ладом. Кровна помста була заборонена тільки під час правління синів Ярослава Мудрого, у тому числі Всеволода Ярославича(батька Володимира Мономаха). Остаточне законодавче закріплення страти як покарання за злочини відбулося вже за часів існування Московського князівства у 1397 році у Двінській грамоті, яка повністю замінила застарілу «Руську Правду» Ярослава Мудрого. [4].

Систематичне застосування смертної кари в Україні почалося у Литовський період її історії. Вона була юридично закріплена в «Судебнику» Казимира IV Ягелончика 1468 р. та «Статуті Литовському» 1529 р. У козацький 11 період її призначали за найтяжчі злочини. [2, с. 32]. За часів Війська Запорізького правові інститути ґрунтувалися на Литовських статутах, що передбачали розгалужену систему покарань. Страта за часів

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ІНСТИТУТУ СМЕРТНОЇ КАРИ В УКРАЇНІ

Written by ПАПІЖ ВІКТОРІЯ ВОЛОДИМИРІВНА, студентка II курсу юридичного факультету ЗУНУ (м. Тернопіль)

Tuesday, 23 November 2021 22:39

Гетьманщини була досить розповсюдженим явищем. Також варто зазначити, що запорожці добре натренувалися у способах позбавлення життя. [4].

По мірі усвідомлення світовим суспільством того факту, що зневажливе ставлення до людського життя – це досить поширене явище, яке реально загрожує самим основам цивілізованого суспільства, проблема смертної кари перестала бути тільки питанням внутрішньої юрисдикції держав і набула міжнародного значення. Відповідно до цього у багатьох сучасних суспільствах смертна кара була скасована, в тому числі і в Україні. Головним поштовхом до цього стало те, Україна прагнула збудувати незалежну, демократичну, правову державу, яка відповідає б європейським стандартам. До 1995 року Україна була однією з перших у світі за кількістю смертних вироків. Після здобуття незалежності скасування смертної кари стало актуальним питанням, оскільки таке покарання є неприпустимим для країн-членів Ради Європи, куди готувалася вступати Україна, але відразу після здобуття незалежності це зробити не вдалося. Рішення про скасування було прийнято в 1992 року, а вступаючи до Ради Європи у 1995 році, Україна ввела мораторій на смертну кару, котрий вже через кілька місяців перестав діяти. Вдруге мораторій на смертну кару в Україні було запроваджено в 1997 році, оскільки такий стан справ міг призвести до виключення України з Ради Європи. Проте, на жаль, це не зупинило винесення нових смертних вироків, адже продовжував діяти старий Кримінальний кодекс. У результаті 29 грудня 1999 року Конституційний Суд визнав, що смертна кара суперечить Конституції України. Враховуючи дане рішення КСУ, у 2000 році Верховною Радою України було внесено зміни до Кримінального кодексу України, якими було остаточно вилучено поняття «Смертної кари» зі списку кримінальних покарань України. У результаті ультиматуму Ради Європи з Кримінального Кодексу України вже назавжди було вилучено навіть саме поняття про смертну кару. [4].

На сьогоднішній день дві третини країн світу або цілковито відмінили смертну кару або фактично більше її не застосовують. Саме тому думки науковців розділилися на «за» і «проти» смертної кари.

По-перше, важливим аргументом користі смертної кари є те, що вона є фактором стримування. Невідворотність покарання у вигляді смертної кари може бути хорошим фактором стримування для багатьох видів злочинів. Оскільки жорстоке покарання є важелем стримування для людей, які намагаються вчинити правопорушення. [1].

По-друге, страта – це захист суспільства від найнебезпечніших злочинців, оскільки суспільство назавжди позбудеться від таких жорстоких людей. По-третє, смертна кара є корисною з точки зору економії державних коштів на утриманні правопорушників. Противники смертної кари наводять інші аргументи: перше і найголовніше – судова помилка, враховуючи той фактор, що судова система не повністю досконалою. Друге те, що страта є так званою перепоною інтегративних процесів України. Оскільки в європейському просторі смертна кара є не гідною цивілізованого суспільства. Третє стосується того, що смертна кара суперечить праву людини на життя. Це вкрай жорстоке, нелюдське та принизливе покарання, але це покарання застосовується до людей, які вже відібрали чиєсь життя та посягали на право на життя інших людей, а часто багатьох.

Отже, проблема смертної кари в Україні – багатоаспектна проблема, кожний підхід до її розв'язання - політичний, моральний, правовий, релігійний та психологічний – викриває різні шари суспільної свідомості, переслідує свою власну мету, використовує свою

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ІНСТИТУТУ СМЕРТНОЇ КАРИ В УКРАЇНІ

Written by ПАПІЖ ВІКТОРІЯ ВОЛОДИМИРІВНА, студентка II курсу юридичного факультету ЗУНУ (м. Тернопіль)

Tuesday, 23 November 2021 22:39

аргументацію. Слід зазначити, що Україна ніколи не повернеться до застосування смертної кари, адже це суперечить шляху демократичного розвитку, оскільки найбільша цінність – людське життя, і ніхто не в праві його забирати. А у нашому сьогоденні смертна кара буде розглядатися як крок назад в розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Головенко В. Смертна кара: морально-правові аспекти застосування. Журнал Віче. 2007. №22. 72 с. URL: <http://www.viche.info/journal/726/> (дата звернення: листопад 2007)
2. Гривняк Л.Ю. Вища міра покарання: історико-правове дослідження: монографія. Київ: Атіка, 2011. 164 с.
3. Михальська Н.М. Проблема смертної кари як інституту вивчення на міжнародній арені. Хмельницький інститут соціальних технологій «Україна». 2010. №2. С. 201-204.
4. Пономаренко К. 17 років без смертної кари в Україні. URL: <http://ridna.ua/2017/02/17-rokiv-bez-smertnoji-kary-v-ukrajini/>. (дата звернення: 19.11.2019)